

עולם לתורה

מפרד"ס התורה ומשדה החסידות

בס"ד, ערב שבת קודש פרשת וישלח
ט"ז כסלו תשפ"ז - שנה לא גליון א'תצו

הדלקת מנצח	מוע"ש	ר"ת
17:51	17:33	16:18
17:04	16:50	15:37
17:02	16:47	15:31
17:03	16:53	15:36
17:14	16:54	15:46
17:41	17:28	16:10
17:48	17:28	16:18
18:07	17:49	16:37
17:33	17:17	16:03

בסיוע קרן 'יקר למרדכי' לע"נ הרה"ח ר' מרדכי ב"ר מאיר אריה ז"ל רי"ז וזוג' מרת רחל פרומט ע"ה בת הגה"ח ר' אברהם צבי רומעלט זי"ל

פלאות עדותיך

לבן קרא לעשו שירדוף את יעקב מלפניו והוא ירדפהו מאחוריו/ יעקב לא ציוה לעבדיו שיתנו את המנחה לעבדו - אלא שבדרכם יעברו לפניה המרוחק בין קבריהם לבית-לחם בעבר ובהווה!

וישבו המלאכים אל יעקב לאמר באנו אל אחיך אל עשו וגם הולך לקראתך וגו' (לכ, ז). חידוש גדול חידש כאן ה'חכם סופר' (ד"ה וגם, עמ' קסו) וז"ל: "מאי 'וגם', אלא כמו שלבן רדף אחריך, גם הוא הולך מלפניך, כי לבן קרא לעשו והודיעו שהוא ירדפהו ליעקב מאחוריו ועשו יבוא לפניו, והיה יעקב נתון באמצע, אך הקב"ה הפר מחשבות ערומים, וטרם בוא עשו כבר נפטר לבן לדרכו, כי בההלו המלאך 'השמר לך מדבר עם יעקב מטוב עד רע' (לעיל לא, כד)."

ויצו את הראשון לאמר כי יפגשו עשו אחי ושאלך לאמר למי אתה וגו' ולמי אלה לפניך. ואמרת לעבדך ליעקב מנחה היא שלוחה לאדוני לעשו וגו' (לכ, יח-ט). תמזה רבותינו הראשונים, וכי אם עשו לא ישאל את עבדי יעקב שאלות אלו, האם אז "יחדלו מלתת את המנחה בעבור שלא שאל כל השאלות ההן" (לשון האברבנאל).

ואמנם כבר הביא רבינו 'בעל הטורים' (פירוש הארץ עה"ת כאן) בזה"ל: "אמר אדוני אבי הרא"ש ז"ל, שאמר להם, דוקא אם ישאלכם - אז תאמרו לו: 'כה אמר' וגו', ואם לא ישאלכם, אז תלכו לדרככם ולא תתנו לו מאומה".

והמלבי"ם כאן מבאר: "צוה להראשון שלא יגיד רק אם ישאלנו, כדי שיחשוב עשו שיעקב הולך לשעיר ומובילים המנחה לשם, וישבו לארצו - אחר ששם ימצאוהו".

ברם האברבנאל כתב - בתוך אריכות דבריו בביאור פרשתנו - בישבו השאלה האמורה, וז"ל: "והיה מחכמת יעקב בצוואה הזאת מה שאומר, שמפני שהוא היה ירא את ה' ה'תת' כוונת עשו להרתו ולהילחם בו אם לא, עשה זה הכסיון מהמנחה, ולא ציוה את עבדיו שיוליכוהו אליו ויתנו לו, אבל שילכו לדרכם לפניו, ואם הוא ישאלם השאלות ההן שזכר, מורה שחפצו ללקחה וכוחו להשלים עמו, ואז יאמרו לו 'מנחה היא שלוחה' וגו', ויתנו לו, אמנם אם הוא ברשעו ודדונו לא ישאלם דבר בראותו שהיה בסדר מנחה, אות היא שכוונתו רעה ולהילחם הוא בא כנגדו, ולכן צוה שלא יתנו לו דבר, אבל יעברו לפניו וילכו לדרכם ואין מעצור ביד ה' מהרשע, וכן היה שלא שאלם דבר, ולא נתנו לו את המנחה כלל, עד שאחר כך שאל ליעקב (להלן ח, ג) 'מי לך כל המנחה הזו אשר פגשתי'?"

ויסעו מבית אל ויהי עוד כבדת הארץ לבוא אפרתה ותלד רחל וגו' (לה, טו). "כבדת ארץ" פירש הרד"ק: "לפי דעתי, כי ה'כף' שמוש, ו'ברת' שם 'שושן המלה', מן 'ולא יָבֵד אֶתֶם לַחֲסִים' (שמואל ב' יב, יז), וה'כף' - כף השיעור, כמו: כעשרים איש, כאלפים אמה. רצה לומר, שיעור מהלך מן העיר עד מקום שסועדים בו הולכי דרכים".

הרמב"ן בפירושו כאן הביא פירוש הרד"ק בזה"ל: "והנכון מה שחשב בו רבי דוד קמח, כי ה'כף' דמיון ואיננו פרשית, ומצא המלה מן 'קיו' לְקָרֹת לְמֹה' (איכה ד, י), וְתִבְכְּנִי לַחֲסִים' (ש"י ג, ה), ענין אכילה מועטת בבוקר, ופירושה, שיעור מהלך ארץ מן הבוקר עד לעת האוכל, כי כן ישערו כל הולכי דרך".

ומוסיף על כך הרמב"ן: "זה כתבתי תחילה, ועכשיו שזכיתי ובאתי לירושלים, שבח לאל הטוב והמטיב, ראיתי בעיני שאין מן קבורת רחל לבית לחם אפילו מיל, והנה הוכחש הפירוש הזה".

וכתב על זה הגאון רבי יוסף שאול נתנזאהן זצ"ל בספרו 'דברי שאול' עה"ת (סוף פרשתנו): "ולפענ"ד אין ראיה, שבאמת כבר אמרו (ר"ה יג; כתובות קיב) ש'ארץ צבי' כתיב בה (דניאל יא, טז), מה צבי אינו מחזיק עורו אף ארץ ישראל אינו מחזיק כל כך, ונקפץ בימי חורבנה. ואם כן אין ראיה, שאולי נקפץ הארץ בזמן החורבן, ולכן אין בה מיל, כי לאחר החורבן נקפץ הארץ (בין קבר רחל לבית לחם) להיות סימן שגם היא (רחל-אמנו) שוממה מתאבלת על בניה שהם בגלות, תבנה ותכונן במהרה אמין".

1. ואמנם לא מציינו בפסוק ששאלם עשו, ופשוט שלא הלכו לארץ שעיר. ונראה בכונת המלבי"ם, שיעקב רצה שעשו יחשוב כן, אבל לעבדיו ציוה שאם לא ישאלם עשו, שיחזרו אליו, וכן היה, וראה הערה הבאה. 2. נראה מדבריו שכשיעקב פגש עשו, נתן לו בעצמו את המנחה. לפי זה צריך לומר שהשולחים חזרו אל יעקב בסתר פגש יעקב את עשו, ויעקב לקח עמו כל המנחה, והוא בעצמו נתנה לעשו כשפגשו אחר כך, וכפי שנראה מפשטות לשון הפסוק (לג, י) ויע"ע ביאברבנאל להלן ד"ה יעקב ענהו).

מעשה רב

"עד היכן תכלית יסוריו"

יפשפש במעשיו, שהרי זאת היא תכלית כל היסורים, למרס את עוונותיו של אדם. לכן ראו חכמינו ז"ל לנבון להודיענו, שאפילו כאשר מודמנים לו לאדם קשים קלים כל כך, אל יהא שוטה לתלות אותם בטבע ולומר מקרה הוא, אלא ישים האדם אל לבו, שגם השמים מאותתים לו דרך יסורים קלים אלו, לעוררו לתשובה ולתיקון המעשים".

אותיות מחכימות

ועכ עיוס הסוף עשו ללרכו עשירי וגו' (לכ, טז-ח) ... דמעתה ממתי (מנן הכעס"ט הק' ז"ט) - דלמרו כש"ס (פרש"י טז) מי עשברו עליו ארבעים יום בלא יסורין קיבל שולמו וכו', הוכי דמי יסורין, המעשיו ידו לארנקי וכו'. והקשה, הא לין יסורין בלא שון (שבת נה), וכי סלקא דעמך עזא נחשכ לנפשת שון, וביאר, כי 'לדק באמנותו יחיה' (בבב"ב ק, ד), כי המלמין בהקטנה פרטית של קט"ה ויודע בו כל מאורעות של האדם הוא ממנו יתבדק, הן דבר קטן או גדול, הכל הוא בדין אלדי, דינא דמלכותא שמיא, והוא לסיבת חטא, ומינ נחמט ונמל חרדה ופחד ה' מיד מוחלן לו, מלחך שאל מלמין וחורר בו ומדכס מחשבתו בו יתבדק, לך גס 'המעשיו ידו וכו' אחר שאל מלמין עזא לסיבת חטא ומתחרט, נחשכ לנפשת שון ... וכאלין מלמין אז שכל בהקטנה פרטית ממנו יתבדק, רק אומר 'סויו ועיוס יד' עשו לו זה (ראה דברים ח, יז) נקרא סופר כהנ"ס ... ולעמוד ביותם המסית אשר יצוה הטומאה יעביר מן הארץ' (ראה זכרי' יב, ג), אז יתגלה הקטנה יתבדק כפרתי פרטות וכו' ... וכן יבין: יושב עיוס הסוף שאל לעמוד נקרא יוס סוף וידע להס' (ספ ד, יז-י) וכמו שכתב בזה"ל (ח"ג רסו): סוף עיוס הסוף וכו', אז 'למ רוח הטומאה לעביר מן הארץ' שאל הקטנה, ועכ עשו ללרכו עשירי: שספרם מסקוקה, ויחלה הקטנה כפרתי ... מלכות ועקב יוסף

המשיך הצדיק ואמר: "דייקא נמי, דקתני 'עד היכן תכלית יסוריו', כלומר היכן טמונה וגנונה אותה תכלית נרצית של היסורים, אפילו הושיט ידו לכים ליטול שלש ומצא שמים, גם בזה יתבונן האדם שהכל בהשגחה פרטית ומדוקדקת, ואין זה אלא אות מן שמיא, לעוררו את התכלית".

הפסוק הרבי ר' ברוך וביאר בענוותנותו: "אשר על כן, כשראיתי והנה אין העונה והמשקה מוכנים עבדיו כמדי בוקר, הבנתי שאלי יסורים קלים, שלא באו אלא לעורר אותי לתשובה, מתוך כך בביתי, אוי לי שהוצרכתי להגיע לכך".

הרה"ג ר' משה רייטמאן שליט"א עפ"י: 'אמרות טהורות' - ראחמיסטריווקא

נבהל ומשתומם היה המשמש בקודש, בדוכנסו אל הקודש פנימה, כשראה והנה רבו הקדוש, הרבי ר' ברוך ממעייבו ז"ע (יומא הדילולא - ח"י כסלו), יושב ובוכה.

נוהג היה הרבי ר' ברוך, מדי בוקר לאחר תפילת השחר, שהיה נכנס אל חדרו הסמוך, ושם היה המשמש מניח לפניו פרוסת 'לעקיד' (עוגה) וכוס קטנה של יין שרף, בזה החיה את נפשו הרעבה והצמאה, לאחר עבודת התפילה הארוכה.

אלא שבאותו בוקר היה המשמש טרוד עד מאוד בענייניו השונים, ולא הבחין כי כבר סיים הצדיק את תפילתו, וכאשר הבחין בכך כעבור מספר רגעים, כבר היה הרבי בחדרו, בעוד הוא עצמו מתהלך בחצר. אמר אפוא המשמש בלבו: "בנראה כבר מצא הרבי בעצמו את ה'לעקיד', וזמן לעצמו מקנן היין-שרף שבארון". ובכל זאת מיהר אל החדר לראות, והנה הרבי יושב ובוכה.

"מה אירע?" שאל המשמש, "מדוע בוכה הרבי?"

"כי לא מצאתי את ה'לעקיד' ואת היין-שרף מוכן לפני כמדי בוקר..." השיבו הרבי ר' ברוך.

המשמש נדהם למשמע אוניו ותמזה תמיהה רבת: וכי איש אלקים קדוש כמו הרבי, בוכה על מעט אוכל ומעט שתיה, מעשה תינוק?"

ואמנם לאחר התנצלות עמוקה ומתוך הכנעה כנה הביע את תמיהתו הרבה: "וכי בגין כך בוכה הרבי?... מה גם שיועד הרבי שהעונה והמשקה נמצאים בארון הסמוך, והיה הרבי יכול להוציאם בעצמו מבלי צורך להמתין עד שאגיע..."

"לא הבנתי", ענה לו הרבי, "איני בוכה מתוך רעבון או מתוך צמא. בוכה אני מפני מה שאמרו חכמינו ז"ל (ערכין טז): 'עד היכן תכלית יסוריו... אפילו הושיט ידו לכים ליטול שלש (ומטבעות) ועלו בידו שתים...', ולכאורה מה באו להשמיענו, הלא כל אדם יכול לשער בנפשו, אימתי הוא מתייסר ומתי לא, אלא מאי, משום שבמקום אחר (ברכות ה) אמרו חכמינו ז"ל 'אם רואה אדם שיסורין באים עליו

לעילוי נשמת הרה"ח המפ"ר שלמה ב"ר אלחנן זאב ע"ה קלאגסבאלד

ראה"ק דקהילת 'מחזיקי הדת' - אנטווערפן נלב"ע ביום כ' כסלו תש"ס

תהא נשמתו צרורה בצרור החיים

הונצח על ידי בניו החשובים

הרה"ח ר' אביגדור שליט"א

הרה"ח ר' דניאל שליט"א

לעילוי נשמת הרב החסיד המפ"ר שהיו"ח ר' יוסף בהגה"ח ר' משה ז"ל באב"ד מאאלקווא - אנטווערפן

נלב"ע בש"ט ביום כ' כסלו תשע"ד

תהא נשמתו צרורה בצרור החיים הונצח על ידי בני המשפחה הע"י

לעילוי נשמת האשה החשובה מרת צבי"ב ב"ר מנשה אפרים [ב"ר דוב] קניישינסקי ע"ה

נלב"ע ביום י"ז כסלו תשע"ג

תהא נשמתו צרורה בצרור החיים הונצחה על ידי חתנה

הר"ר אליעזר הירש שליט"א

אמרות טהורות

"יוצר לו" – על שעלה מורא נברא בלב

ויירא יעקב מאד ויצר לו גו' (לכ. ה.) "כפשוטו יש לפרש, **ויירא יעקב מאד**, שראה שעלה מורא ומורד בלבבו, **ויצר לו**, שהיה מצער את עצמו, למח לו כזאת שמתוירא, כי חרפה הוא לצדיקים לירא מאוזה נברא שבעולם, וכי יש לירא רק מהבורא כל, כענין שאמר החסיד, הביא בעל 'זכות הלבבות' (שער אהבה ח' פ"א), בעת שראה אותו חבירו מתבודד במקום המסוכן מחיות רעות, ושאל את פיו היאך יערב לנפשו להתבודד במקום כזה ואינו מתיירא, השיבו בתם לבבו, שמתבושש מהבורא, אשר יאמרו לו לבדו היראה לירא מלפניו דייקא, הוא מתבושש ממנו שיירא מאוזה נברא מנבראיו. וזה דרך הצדיקים בנפול עליהם אויה יראה משום נברא או דבר בעולם, או מעלין על דעתם שאין לירא משום נברא רק מהבורא ית', רק שיראה זאת (מהנברא) באה לו להוכיחו יראת הבורא ית', ומתבונן תיכף רוממותו ית', ונפול עליו יראתו ית', וממילא מתבטל ממנו יראת הנברא".

טובה הבאה מחקב"ה היא טובה לכל אחד ובכל עת

ויאמר יעקב אלפי אבי וגו' האומר אלי שוב לארצך ולמולדתך ואיטיבה עמך וגו'. ואתה אמרת היטב איטיב עמך וגו' (לכ. ו-ג). וקשה היכן מצנינו שאמר חקב"ה ליעקב אבינו: "היטב איטיב" בלשון כפול, והלא חקב"ה אמר לו רק: "ואיטיבה עמך".

ויש לומר, הדנה בברכת "השכיבנו" תפלת ערבית מבקשים אנו: "ותקנו בעצה טובה מלפניך", ויש להבין מהי הכוונה בהדגשת 'מלפניך', שהיא מיותרת לכאורה. ויש לומר בהקדם לפרש הפסוק (תהלים קמ"א): "טוב ה' לכל", והכוונה בזה, כי טובה הבאה מבשר ודם, לפעמים מה שטוב לדבר אחד הוא לא לענין אחר, ואם שטוב לאיש אחד הוא רע לשני, וגם מה שטוב לשעתו יכולה להיות רע לאחר זמן, אבל הטבה הבאה מחקב"ה היא טוב לכל אחד והיא טובה לכל דבר, ומורה לשעתה וגם לאחר זמן (עי' עירובין נד: במדבר כו, ו). וזהו: "טוב ה' לכל", פירוש, טובת ה' היא לכל אחד ולכל הענינים ולכל עת וזמן.

אמירה נעימה

וישלה יעקב מלאכים לפניו (לכ. ד.) תיבת "לפניו" נראה כשפת יתר.

אך מרובו בזה שנתן לעשו שוחד, וזה תיקון לדורות הבאים שעשו לקח שוחד מיעקב, כי האותיות שלפני אותיות 'יעקב' הן 'ט' 'ס' 'צ' – בנימטריא כס"ף, וזה רמזו בתיבת "לפניו", היינו האותיות שלפניו.

אמרי יעקב מכ"ה האדמו"ר רבי יעקב יצחק משה מקוידנוב זצ"ל

וירין עשו לקראתו ויחבקו ויפול על צוואריו וישקו (לכ. ד.) "מצאתי בספר אחד קטן חכמות שכתב, שתיבת 'וַיִּשָּׁקוּ' הוא ראשיתיתוב למפרע: ויאמר הכי קרא שמו יעקב ויעקבני? (כו. לו.) עכ"ל.

וג"ל כי בודאי כשנגש עשו אצל יעקב לנשקו בלא ספק שבאותה שעה זכור עשו את אשר לו יעקב, שלקח בכורתו וברכתו, ולכן נקוד על תיבת 'וישקו', לומר שהיא ר"ת למפרע, כי זכר למפרע את הבכורה והברכה".

מנחת יתירה להמקובל רבי יהודה פתח זצ"ל

וישא את עינו וירא את הנשים ואת הילדים ויאמר מי אלה לך ויאמר הילדים אשר חנן אלקים את עבדך (לכ. ה.) מקשים המפרשים, הרי עשו שאל גם על הנשים 'מי אלה לך', ויעקב לא השיבו רק על הילדים (עי' רמב"ד).

ונראה לפענ"ה, כי הנה מקשים מאחר שהאבות קיימו כל התורה כולה, אם כן אין נשא יעקב שתי אחיות, ויתרין **הרמב"ד** (לעיל כו. ה) דלא קיימו כל התורה אלא בארץ הקדושה ויעקב נשא אותן בחרן (ע"ש בפר' ויחי ד"ה ואני).

לכן גת"י – "ותיר" מצוות שמרתי, לא יתכן תירוצו זה, וצריך לומר כהתירוץ שמרתי צדיק יעקב אבינו גייר אותן, וגר שנתגייר כקטן שנולד דמי ואין ביניהם אהוה"ל. והנה, מצנינו בגמרא (סוטה יב.) דאמר ר' יוחנן כל הנושא אשה לשם שמים מעלה עליו הכתוב כאילו ילדה (ע"ש בפר' שמות ד"ה ויעש להם בתים).

ויש לומר, שכאמת עשו שאל גם על הנשים "מי אלה לך", ושאל זאת כלפי מה שיעקב שלח לו לאמר "עם לכן

וזהו שאנו מבקשים: "ותקנו בעצה טובה מלפניך", והיינו, שהטובה תהיה מלפניך דייקא, כי באופן זה היא טובה מכל הצדדים, כאמור.

וזהו שאמר יעקב אבינו: "זאתה אמרת היטב איטיב עמך", כי אמנם חקב"ה אמר לו רק: "ואיטיבה עמך", אבל מאחר שהקב"ה אמר לו **"ואיטיבה עמך"**, הרי הטבה הבאה מחקב"ה היא טובה כפולה ומכופלת, והיינו שהיא טובה לכל, בכל הענינים ובכל הזמנים ולכל אחד ואחד, וזהו: **"זאתה אמרת היטב איטיב עמך"**, כאמור.

שרי האומות אומרים שירה למעלה רק

בשהאומה שלהם עושה חסד למטה עם ישראל

ויאמר שלחני כי עלה השחר (לכ. כז.) "ענין ברש"י, שהגיע העת לומר שירה. וענין במדרש (בר"ע, א) שמעולם לא אמר שירה עדיון ועתה הגיע העת לומר שירה. ויש להבין למה הגיע עתה העת שלו לומר שירה. ונראה, הדנה כל השרים של האומות אומרים שירה, ואימתי אומרים שירה, כשעושה אויה אומה חסד למטה עם ישראל, מזה הגיע להם התנבחות לשר שלהם לומר שירה. וכאן היה שרו של עשו, ועשה עשו בראש חסד עם יעקב, ומהו הגיע הגיע התנבחות לשר שלו לומר שירה. ולכן כתיב שמעולם לא אמר שירה ועתה הגיע העת שלו לומר שירה, כי מעולם לא עשה עשו עם יעקב חסד, ועתה עשה חסד עם יעקב ולכן הגיע עתו לומר שירה".

"ותוכל" – להתעלות ממדרגות מלאך ואנשים

ויאמר לא יעקב יאמר עוד שמך כי אב ישראל כי שרית עם אלקים ועם אנשים ותוכל (לכ. כט.) תיבת "ותוכל" היא לכאורה אך למותר, שהרי כבר אמר "כי שרית", והיינו שנעשה לו שר, ולמה לו לחזור ולומר "ותוכל". **"אבל הענין"**, כי המלאך הוא בבחינת אחת יותר גדול מהאדם, להיותו קדוש וטהור משולל מהגשמות, והאדם – בבחינת אחת גדול מהמלאך, כי אותו המעט שנקדש ומטוהר עצמו הוא בבחינתו, אחר היותו יכול לנפול לרע, ועזבו מלעשות לבדו זה, והנה, הצדיקים כאבותינו, שלא היה בהם שום תועבה, כדבר הו' קדושים מלאכי שרת ובעלי בחירה כננים אדם, אם כן הרי הם גדולים וטובים משניהם. וזהו: **"כי שרית עם אלקים ועם אנשים"** – שאתה שר וגדול על שני המדרגות, שהרי **"ותוכל"**, אתה בעל היכולת להאומה ונשמרת מכל דבר רע, העל כן קרא שמו ישראל".

חם ספר (לקיטות)

גת"י – ותר"י: מצוות שמרתי, ושאל אותו עתה בכונות קינטור: "מי אלה לך", הלא הן שתי אחיות, והשיב לו יעקב על כולן שהן: **"הילדים אשר חנן אלקים את עבדך"**, כי גם הנשים גיירתי אותן ונשאתי אותן לשם שמים, והרי הן כקטן שנולד ואין ביניהן אהוה, כאמור.

אפריון עה"ת

ויאמר לו אלקים שמך יעקב לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל יחיה שמך ויקרא את שמו ישראל (לכ. י.)

ביאור הענין, "לפי שכבר יעקב אבינו נשתנה שמו מן המלאך כידוע (לעיל לכ. כט), אבל השי"ת לא רצה שיוסמוך הצדיק על שינוי השם שכל (מאחד) ממשרתיו הגורמים, כי במה נחשב הוא לעשות דבר גדול כזה, כי בודאי שינוי השם הוא שינוי מול ושינוי ההנהגה בכל עניניו של אדם, וזהו שנאמר: **"ויאמר לו אלקים שמך יעקב"**, כלומר, אע"פ שהמלאך שינה את שמך, דע, כי לא עשה ולא כלום בשינוי שלו, כי דבר גדול כזה מסור בידי ולא ביד מלאך, ולכן עדיין 'שמך יעקב'. אבל עכשיו אני משנה את שמך, ואני אומר לך שלא יקרא שמך עוד יעקב **"כי אם ישראל יחיה שמך"**, והשינוי שלי יהיה שינוי של ממשות וכו' (וכע"ז פ' הרמב"ד), וזה סוד: ויקרא את שמו ישראל... והיה צריך זה מצדו יתברך ולא על ידי מלאך".

"ואם תאמר", ומה ויעיל שינוי השם שעושים אל ההולכים, אם אינו ממנו יתברך אלא מפי בשר ודם. דע, **שיכול להועיל הרבה מאד, לפי שהוא שינוי השם עשוי דרך תפלה וההכנעה גדולה, ויש תקוה שישכחנו מן השמים, בזכות התפלה וההכנעה והצדקה, אבל שינוי השם שעשה המלאך ליעקב אבינו היה דרך גזרה, כאילו גמר אומר מעצמו ומכוון, ולכן לא רצה השי"ת שהצדיק יסמוך עליו, ואדרבה יכיר בפירוש שאין כח לשום מלאך לעשות זה, כי אם אל השי"ת לבדו, שהוא משנה את השם ואת המולד כפי רצונו".**

אור עולם להגה"ק רמ"ד וואלי זצ"ל (עני"ש)

- ראה בס' 'תרגום הבש"ט' שהביא כן והוסיף: "והנה היא במדרש רבה פירוש יושב: 'מגוריו אבי' – מגוריו אבי. וכן נמי י"ל 'גרת' מלשון גירתי, שגירתי גרים, וממילא שפיר שמרתי תר"ם מצוות דמיון עברתי על אסור ונשא שתי אחיות, כיון גירתיים וכקטן שנולד דמי ואין כאן איסור טוהר.
- כנפס ב"מ"א (י"ד ש"ה ס"ה): "וכן נהגו לברך חולים בבית הכנסת, לקרא להם שם זה, כי שני השם קורע גזר דני".

יתרון דעת

"נפלאות מתורתך"

הוספות והארות לפנינים שהובאו במדור 'פלאות עדותיך'

טעמים למה הצדיק שבא מחו"ל לאר"י נופל ממדרגתו: במה שהובא (בגליון א'תצא, פ' לך תשפ"ו) מספה"ק 'אגרא דפרקא' (אות כח) ו'צמח דוד' (ריש פ' ואתחנן) שכשבא צדיק מחו"ל לארץ לארץ-ישראל נופל ממדרגתו הראשונה וכו'.

הנה מקור הדבר כבר נמצא בספה"ק 'פרי הארץ' להרה"ק רבי מנחם מענדל מוויטעבסק ז"ע (במכתב לו), והביאו באריכות הרה"ק מסיגעט ז"ע בספרו 'ייטב לב' (פ' שלח ד"ה) עד יתבאר יאמר אליהם על זה (בגב), וז"ל שם:

"והנראה לי בזה על פי הכלל המקובל בידינו מאת באי הארץ, כי בראשית בואם, האדם נופל ויורד ממדרגתו, וברבות הימים נופל ממנו ויעלה למעלה ביתר שאת. **ויש על זה שני טעמים לענ"ה:** א', על דרך שאמרנו (סוכה נב.) 'כל הגדול מחברו יצור גדול הימנו', כמו כן לפי ערך קדושת ארץ-ישראל, זה לעומת זה עשה אלקים, ובעודה תחת ידי וזים הסטרא אחרא מתגבר על האדם בתחילה, עד שהאדם צריך התחזקות והתאמצות לעמוד נגדו; ב', על דרך סמי רפואות ומי מרחצאות, תחילה יציאו החולאת והזוהמא שבעפנים לחוץ, ובמשך הזמן יתרפא לגמרי, ואם בתוך הזמן יעמוד ולא יאמור הענין, ישר קרח מכאן ומכאן, וכמו כן בענין חולי הנפש, בבוא אל ארץ-ישראל, דכתיב (ישעי' לג, כד) 'העם היושב בה נשאו עין' (עי' כתובות ק"א). על כן תחילה תוציא וזוהמת האדם הפנימי לחוץ, על ידי זה נופל ממדרגתו והוא שפל ונבוז בעיניו, עד אשר יאריך ימים שם למצוא תרופה, ואם בזמן קצר יצאו יצא, ישר קרח מכאן ומכאן.

ובענין תראה העתק מכתב מאיש צדיק תמים מארץ-ישראל (פ' הארץ' שם) אשר היה בדורות הקדומים: וז"ל: מודעה רבה לאורייתא להודיע את הארץ מה הוא, הנה כמה הפוכים וגלולים ומאורעות עדן ועדיין יחלופו על כל אחד ואחד מבאי הארץ עד כי מתדר ליה בה, ולא לקלים המרוץ, כי אם ברבות השנים עד יעברו רכי קליטה, כמו שנאמר (תהלים פ"ה, ה) 'איש ואיש יולד בה', כל הבא אל ארץ הקדושה צריך מחדש עיבור וניקיה קטנות וכו', הנה כי כן מאן דאית מתחילה ממש דעתו מטופלת עליו ואומר הי אומר ודי מצוה, מה דהוי לא הוי, עד אשר הארץ מראה לו פנים אז ישקוט וינוח לו. עד כאן דבריו. והוא בדוק ומנוסה.

והיינו דכתיב (בראשית י"ז, ט-ו): 'ויסע אברהם הלך ונסוע הגבה, והיה רעב בארץ ויירא אברהם מצרימה', כלומר שירד ממדרגתו עד שנסע מצרימה, וכתב הרמב"ן (שם) יציאתו מן הארץ מפני הרע – עון שר חטא. ע"ש. אחר כך (ש"ס, א-א): 'ויסע אברהם מצרימה וגו' וילך למסעי' וכו'. וזה היה ענין המרגלים, אם שהיו צדיקים, בבואם שם ירדו ממעלתם ודעתן היתה מטופלת עליהם עד אשר אמרו מה שאמרנו, מלבד יהושע וכלב אשר אלו יאמרו מיד עלו ונתעלו למעלה", וכו'. יעו"ש באריכות.

בענין סעודת מצוה בערב שבת אחר חצות:

במה שהובא (שם בגל' ה"ל) שביאת המלאכים אל אברהם היתה ביום שישי, יעו"ש. יש להוסיף דבר נחמד מש"כ בספר 'אוצר יד החיים' (סי' תקנ"ו), וז"ל: **"לענין לאכול שבת אחר חצות סעודת מצוה, עיין במדרש (הובא בספר 'מטעמי יצחק' להגה"ק ר' יצחק מהאמבורג זצ"ל, פ' לך) שאברהם אבינו מל את עצמו ביום רביעי, מדכתיב (בראשית י"ז, כו) 'העלש הזה יהיו נימול אברהם' – באמנה פתח וזהו כי 'העלש' מילה ביום שישי, וזהו 'יושב פתח האוהל כחום היום' – היינו כחצות היום, ואז התחיל לתקן הסעודה, ואם כן היתה הסעודה לאחר חצות כיון שהיתה סעודת מצוה."** עכ"ל.

אודות יצחק אבינו שלא אמר תחנון ביום שתיקן תפלת מנחה: במה שהובא (בגליון א'תצא, פ' חיי"ש תשפ"ו) מספר 'נחלת בנימין' (להג"ה יצחק וואלף זצ"ל, מצוה ו. אמשטרדם תמ"ב, עמ' טו) שיצחק אבינו תיקן תפלת מנחה ביום חופתו ולכן לא אמר תחנון, יעו"ש. מצאתי פירוש נאה בספר 'יפה ללב' להגה"ק רבי יצחק פלאג' זצ"ל ("אור" סי' קלא ח"א אות יב), בזה"ל:

"בהג"ה, ולא מקרי חתן אלא ביום שנכנס לחופה. עיין להרב 'ברכי יוסף' להרחי"ח (אות ה) שכתב וז"ל: ומנהגו בארץ הצבי שהנשואין סמוכים לתפלת השחר או לתפלת מנחה, ובתפילה שהנשואין אחריה אין נופלים על פניהם, והיא מילתא שצריכתא ומנהגו נכון, וכך כתב בשמו הרב המגיה בדפוס 'שלמי ציבור' (דף קמ"א, א) יעו"ש.

ורואה אני שמהגה זה יסודתו בהררי קודש חקל תפוחין קדישין וקוקין נדורא דנפקי מפה קדוש זה כלל גדול בתורה הרב 'נחלת בנימין' זצ"ל (ה"ל) שכתב, כי יצחק תיקן תפלת המנחה ביום נפילת אפים, כי לא היה ליצחק אז יום דשירי בנפילת אפים, כי היה יום חופתו כי ראה 'והנה רבקה באה', ואותו היום הכניסה לרשותו – ויביאה יצחק האהובה שרה אמו, וזה היא כניסתה לחופה, ואין אומרים בבי חתן יום כניסתו לחופה ממחר של נפילת אפים. יעו"ש. שמבואר מהו כי שווא יצחק עם רבקה היה סמוך לתפלת מנחה, ולכן לא נאמר בה נפילת אפים כמבואר וק"ל". עכ"ל.

יומא דנשמתא

הנה"ק רבי בנימין זאב מבאלטא זי"ע יומא דהילולא כ' כסלו (תקפ"ג)

הרה"ק רבי בנימין זאב וואלף מבאלטא זי"ע - שנקרא בפי הבריות "רבי וועלוויל באלטער" - היה רעו ועמיתו של הרה"ק רבי רפאל מבערשיד זי"ע, בהיות שניהם תלמידים מובהקים להרה"ק רבי פנחס מקארץ זי"ע. שני צדיקים אלו, רבי וועלוויל בידד עם רבי רפאל, דבקו ברבם הגדול והתקשרו אליו בקשר איתן כל יתכן, וכן המשיכו להנהיג חסידים בדרך הסלולה שסלל רבם¹, שאף סמך ידיו עליהם והראה להם הערכה וחיבה יתירה, והפליג מאוד בגדולתם ובקדושתם. אמרותיו הטהורות של רבי וועלוויל, מנהגיו והלכותיו בקודש, פזורים המה בספרים הק' שנדפסו מתורת הרה"ק מקארץ - 'מדרש פנחס' ויאמרי פנחס' ועוד - לדורותיהם ומהדורותיהם, ומשם הועתקו ברובם בספר 'פאר לשרים' (ירושלים תרפ"א)². לרגל יומא דהילולא תבה נקיים את אשר מסר רבי וועלוויל בשם רבו הק' מקארץ כשידבר פעם אודות "רבי נחמן הארזאנעקער זצ"ל, שהיה מחזיק אותו לגדול מאד מאד והיה מספר בשבח, ואמר דאיתא במדרש כל המספר בשבחן של צדיקים נעווקס במעשה מרכבה" (יאמרי פנחס, שער הסיפורים, אות לט; וראה 'היכל הבעש"ט', גל יב עמי קס"ד).

בנימין ידיד ה':

רבי בנימין זאב וואלף סג"ל נולד לאביו הרה"ק רבי שמואל סג"ל זצ"ל ולאמו הצדקנית מרת חיה ע"ה, בעיר באלטא שבפלך פודוליה (כיום במחוז אודסה שבאוקראינה). מקור מחצבתו תולדותיו וקורות ימי חייו לוטים כמעט כליל בערפל, ואינם ידועים לנו.

עוד בטרם התקרב רבי בנימין זאב לחסידות כבר נודע בגדול צדקתו וקדושתו (ראה 'מאמר מרדכי', סיפורי הרמ"ח סלאנים זצ"ל, ח"ב עמ' מז). וביותר לאחר מכן, כשהחל לנסוע אל הרה"ק מקארץ ונעשה לתלמידו הקרוב ביותר.

בצל קדושת רבו, עלה ונתעלה בתורה בעבודה, נודרך ונתקדש בקודש של מעלה, במיוחז במדריגות ובנתיבות הקודש של רבו הק', שנודעו בשערים המצויינים בעבודת המדות ובטהרת הלב מכל שמץ נאווה, כעס, או דברי שקר ח"ו, וביותר במדת הענוה, כידוע.

חבירו רבי רפאל מבערשיד היה שח ש"מתנה טובה" הנחיל להם רבם מקארץ, והיא הענוה והשפלות, שהיה הוא ורבי בנימין זאב יושבים אצל רבם בקצה השלחן, ואשר "מתוך כך היו בעיני עצמם שפלים מכל המסובין, אף שהיו כמה אנשים פחותי ערך" (יאמרי פנחס, שער הענוה, אות נד).

רבי וועלוויל היה מתבטל עד מאוד כלפי רבי רפאל מבערשיד, והיה אומר: "בבוא רבי רפאל אצלי, אני מניח לו השולחן והעומד, ועדיין איני יודע אם אני יוצא ידי חובתי" (שם, שער הסיפורים, אות עג).

עוד היה אומר: "כשרבי רפאל מדבר, אני עצם עיני ושומע, און הער און חזער מיר בן או ג' פעמים און ג' דערמיט" (=מקשיב ומשנן לעצמי באו ג' פעמים, ולאחר אני חולק תמיד). "ופעם אחת אמר לאיש אחד, בעת שהיה הרב רבי רפאל מדבר דיבורים אצל השולחן, ומו"ה בנימין זאב הלך לחדרו או אצל הריבא (התור החורף) להתחמם, והלך האיש הנ"ל גם כן אצלו, ואמר: מה אתה עומד אצלי! כל אל השולחן, כי שם תשמע תורה חכמה ורוח הקודש!" (שם).

כן מסופר (שם, אות עב): "פעם אחת שבת מו"ה רבי רפאל אצל מו"ה בנימין זאב בבאלטא, ובסעודת שחרית היה ביניהם ויכוח, שמו"ר רבי רפאל זי"ל הוכיח שצריך לאהוב אפילו כל הרשעים וללמוד עליהם זכות, ומו"ה רבי בנימין זאב זי"ל הוכיח שצריך לבקש שהרשעים יהיה להם מפלה, והתארך הדיבור ביניהם. ואח"כ בבוא מו"ר רבי בנימין זאב זי"ל לבית המדרש שלו עם הטלית לתפלת מנחה, ואני עמדת אז אצל המדרגות שלפני ארון הקודש, ובא בכיוון אצלי, וזאת אמר לי: **אתה סבור שהיה בכאן מחלוקת גדולה, בודאי טוב מאד, והוא טוב לתפלה ולכל דבר כאשר הוא אומר, לאהוב כל ישראל, אך לא רציתי לדבר כך בפרהסיא ובפני העולם, כי לפני העולם צריך לומר שיהיה להם מפלה להרשעים, ועוד, ווער פאר מאגנט צווייגן דערמיט, הלא בפירוש איתמר ממורי ורבי: מיינ רפאל קען ליב האבן גראַנע רשעים**" (=מי יכול לכתב במדריגה כזו, הלא בפרוש איתמר ממורי, הרה"ק מקארץ: רפאל שלי יכול לאהוב רשעים גמורים).

דרישה זואב:

שנים רבות היה רבי בנימין זאב דולה ומשקה מתורת רבו לאחרים. במיוחד היה מעורר על חומר האיסור לדבר שיחת חולין קודם התפלה שיכול לגרום לביטול כוונת התפלה, שבה הקפיד מאוד הרה"ק מקארץ³, וכמובא בספח"ק 'יאמרי פנחס'.

המדרש יצחק נשימת הרה"ק ר' שמואל ברוך יצחק ברידש בראשית ע"ה ת"ת.

המבשל גיד הנשה בחלב ביו"ט - למה חייב גם משום מבשל ביו"ט

על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה וגו' (לכ. גל). במסכת מכות (כא: תנא). המבשל גיד (הנשה) בחלב ביום טוב ואכלו, לוקה חמש, לוקה משום אוכל גיד ולוקה משום מבשל ביום טוב שלא לצורך, ולוקה משום מבשל גיד בחלב ולוקה משום אוכל בשר בחלב ולוקה משום הכערה.

והקשה ב'מנחת חינוך' (מצוה רחצ אות ה, ועוד) מדוע חייב משום מבשל ביום טוב, הא הוי מקלקל. דתנא זו דרבי סובר יש בגידין בנותן טעם, ומאן דאמר דסבירא ליה יש בגידין בנותן טעם, סובר דגיד הנשה מותר בהנאה (פסחים כב), ועל ידי בישולו בחלב נאסר בהנאה, והוי מקלקל.

ה'ערוך לנר' (מכות שם) וז'ברוך טעם' (שער האילנות ומתוך דין ג') מיישבים על פי מה שכתבו התוס' במסכת חולין (ד. ת"ה מותר) דתיקון פורתא די להיחשב מלאכת מחשבת, ואם כן הכא אף

זי"ע (מיוס כ"ג אדר תקצ"א): "... וכל ההכנסות שהיו לאבותינו, הן מהעיר וכן מהכפרים וסביבותינו, כפי אשר אישר וקיים הרב הגאון הגדול בוצינא קדישא נ"ע הרב [רבי יעקב שמחון] דק"ק שעטסיווקע צוקוללה"ה, ואחריו החזיקו הצדיקים הגדולים קדושי עליון... **גם הרב החסיד בוצינא קדישא נ"ע כש"ת מוה"ר בנימין זאב זצוקלה"ה מבאלטע**" (יאמרי, ח"ב, יספחים - עמי תפח-תפט; 'ליקוטי שושנים', סאוורא, ירושלים תשס"ח, עמ' רצט-ט).

בשנת תק"ן, כשעמדו אנשי הח"ק בעיר לאדיון באוקריינא לחנך ולקדש קרקע לבית החיים, שלח להם רבינו סדר קידוש בית החיים אותו מוהרה"ק היקדושת לוי' מבארדיטשוב זי"ע ונעתק בפנקס הח"ק (פרסם לראשונה בקובץ 'נחלת צבי', ג' ח עמי קמח, ומשם בילקוט אמרי פנחס, שער שלם ומלאו, אות ב), אותו פתח בזה הלשון: **"העתקה מן מה ששלח הרב הגאון דק"ק בארדיטשוב זי"ע..."** (ותוס': **"בשנת בלע המות לנצח" (תק"ט) לפ"ק, דברי המעתיק הק' בנימין זאב וואלף סג"ל מבאלטע"**)⁵.

מהלכותיו בקודש, אודות עלייתו לארה"ק ועל פסחיתו - בגליון הבא בע"ה

אמר רבי בנימין

"שמעתי בשם הרב הקדוש כו' ר' רפאל מבערשיד זצוקלה"ה ששמדיו ה' מרגלא בפומיה שיעקיר העבודה שלא לטעות את עצמו. ודקדק הרב הקדוש ר' זאב מבאלטע זלה"ה איך אפשר לצאת מהטעות, והלא יכול להיות שכל מה שאעשה יהיה הכל מוטעה. ויתרץ דעצה טובה יש לזה לצאת מהטעות, **שיתקרב לאיש קדוש צדיק הדור ולעשות כאשר יצוה**, וזה ודאי מיוס מהטעה כיון שאינו עושה בשכל שלו, ועוד הצדיק הוא למעלה מהטבע ומהשכל. עד כאן דבריו, ודברי יו חכם חן".

מגדל דוד (לבוש תרל"ב, בהקדמת נדח המחבר. וכן פ"א אירע לו שבתו ויקנה את החתיכה, אך מעדל דק"ק בארדיטשוב תרס"ח, עמי דף ט.)

*
"ומורי רבי רפאל [מבערשיד] אמר בשם רבי בנימין זאב זי"ל שאמר בחלצת הגראם (=החרוז) שלו: **וואס האַבן מיר צו ארבען / וואס מיר וועלן טאָן מאַרגן / נאָמיר בעסער פאר ירכיטן / וואס מיר האַבן געטאָהן נעכטן**" (=מה לנו ללדוג דאגת המחר, תבה נתקן תחילה את אשר קלקלנו אמש...).

מרשימות רבי שמואל וואלאַניס זצ"ל (נדפס ביאמרי פנחס ח"ב, יספחים, עמי תול)

1. תלמידים רבי שמואל וואלאַניס זצ"ל מתאר אותם בכתביו בתואר משותף: "רבותינו הקדושים המאורות הגדולים נבג"מ" (ראה 'יאמרי פנחס' בפתיחה לשער סדר היום).
2. בכל מקום שמוכר בספר הרה"ק מקארץ "מוהר"ר בוד"ה - הכוונה לרבי בנימין זאב הלוי.
3. יתכן ששם משפחתו היה "טראסנינעצק", שם משפחה שנקראו חלק מצאצאיו אחריו.
4. כמסופר בספר **"אהלי צדיקים"** (טשערנאוויץ תרצ"ו, עמ' ו) שנולדה נשמתו הקדושה אך ורק בזכות הגדר שלא לדבר קודם התפלה: "שאז"ל הרב הצדיק הקדוש מו"ה אברהם זצ"ל מקארץ (אביו של הרה"ק ר"פ מקארץ) לא היה מדבר קודם התפלה בשום יום. ופ"א אירע לו שבתו ויקנה את החתיכה, אך מעדל דק"ק בארדיטשוב תרס"ח, עמי דף ט).
5. בהעתק פנקס ה' ע"ה יצא דלאדיון נמצא גם תיאור "מראה הפנקס החיצון" שכתב שם המעתיק, ובתו"ד: "שלשה צדיקים רחוקים זה מזה בזמן ובמקום חתמו בו את שמותיהן, הרב המפורסם משקאלא בדף ק"ז עמוד ב', הרב המפורסם בימינו משקאלאו בדף קל"ט עמוד ב', והרב המפורסם מו"ה בנימין זאב מבאלטא אשר העתיק להם שתי תקנות אשר הרב המפורסם מבארדיטשוב בעצמו שלח לו" (קו' נחלת צבי, שם עמ' קלח).

תורתך שיעשועי

דהוי מקלקל, מכל מקום הרי יש תיקון פורתא, דעל ידי הבישול נעשה ראוי לנכרי, ואם כן שפיר מתחייב משום מבשל ביו"ט, דלא הוי מקלקל.

עוד מיישב **הביוך טעם**, שמדיו עם התחלת הרתיה נאסר הגיד, שקיבל טעם מהחלב (עי' פ"א בפתיחה לה' בשר בחלב), וכשהמשיך לבשל עד שהגיע לכדי מאכל כן דורסאי - שזהו שיעור חיובו משום מבשל ביו"ט - כבר לא קלקל בבישולו, שבישל מאכל שכבר היה מקולקל מקודם, ובבישולו זה הרי הוא מתקנו, שהרי דעתו לאוכלו, וחשיב תיקון פורתא לחיוב משום מבשל.

וב'מנחת חינוך' מיישב, שלעשותו איסור לא חשיב מקלקל, דמקלקל אינו רק במה שחשיב קלקול במנהג העולם, וכאן שמתקן המאכל לאכילה, שחשיב תיקון במנהג העולם, לא איכפת לו מה שעל ידי מעשיו נעשה איסור.

בשו"ת **"חמדת שלמה"** (אהע"ז סי' יז) מחדש דמיון שזהו רצונו, ועושהו לתועלת ואין כוונתו לקלקל כלל, לא חשיב מקלקל לפי שאצלו נקרא תיקון.

עלי הדף

מסכת בבבית בגדרי איסור "לא תגרע"

במשנה (פ): "היתנין במתנה אחת שנתערבו בניתנין במתנה אחת ("כגון דם בכור שנתערב בדם מעשר" רש"י) יתנו במתנה אחת. מתן ארבע במתן ארבע ("כמו דם עולה בדם שלמים או בדם אדם, ושניהם טעונים שתי מתנות שתי ארבע ושניהם תחתונים") יתנו במתן ארבע. מתן ארבע במתנה אחת ("כגון דם עולה בכבור שתי תחתונים"), רבי אליעזר אומר יתנו במתן ארבע, רבי יהושע אומר יתנו במתנה אחת. אמר לו רבי אליעזר, הרי הוא עובר על כל תגרע. אמר לו רבי יהושע, הרי הוא עובר על כל תוסוף... ועוד אמר רבי יהושע, כשנתת עברת על כל תוסוף ועשית מעשה בידך, כשלא נתת עברת על כל תגרע ולא עשית מעשה בידך" (משנה זו הובאה במס' ראש השנה דף כה:).

משנה זו הינה המקור היחיד בש"ס בגדרי הלאו ד"לא תגרע", וכפי שכתב החינוך בביאור מצוה זו (מצוה תנה): "שנמנענו שלא לגרוע דבר ממה שחייבתנו תורתנו השלמה, ועל זה נאמר (דברים יא, א) 'לא תגרע ממנו', וכיצד יהיה זה האיסור, כגון מה שאמרנו ד"ל פס"ג מראש השנה (שם), שאם נתערב דם היתנין במתנה אחת עם דם היתנין במתן ארבע, רבי אליעזר אומר יתנו במתן ארבע, רבי יהושע אומר יתנו במתנה אחת, שאם אתה נותן במתן ארבע עובר על כל תוסוף ועושה מעשה, וכשאתה נותן במתנה אחת אע"פ שאתה עובר על כל תגרע אתה עושה מעשה, עד כאן, ידענו מזה שבגדרי זו וכל יוצא בה הוא לאו לאו תגרע". והנה, רש"י בפירושו על הפסוק (דברים יא, א): "לא תספו על הדבר אשר אנכי מצוה אתכם ולא תגרעו ממנו" וגו', כתב: "לא תוספו" - כגון חמש פרשיות בתפילין חמשת מינין בלולב וחמש ציציות, וכן 'לא תגרעו' (ועי' רש"י דברים יא, א), ומשמע מדבריו, שאופן "לא תגרעו" הוא באופן הפוך, שלש פרשיות בתפילין, שלשה מינים בלולב שלש ציציות. ובספר "טורי אבן" (עמ"ס ר"ה שם) האריך לדון בזה, האם אופן זה אכן דומה לדין המבואר במשנתנו, וזו לשונו: "לא נתברר בגמרא באיזה ענין עובר על כל תגרע, ורש"י בפרשת ואתחנן פירוש תוספי כגון ה' פרשיות בתפילין וה' מינין בלולב וה' ציצית וכן לא תגרע, משמע מפירושו דבס' באופן הפוך, שלש פרשיות בתפילין, שלשה מינים בלולב שלש ציציות. ומהם בלב תוסף, ולכאורה נראה לי דאין עובר בכל תגרע, אלא דאם גרע אפילו הכי כשר בדיעבד, ולא בטל מצוותו, כגון מתן ד' דק"ל ריש פ"ד דבבבית (והו' 'כל היתנין על מזבח החיצון שאם נותנן מתנה אחת כיפר', אבל היכי דמגרע ביטל מצוה לגמרי, ופסול אפילו בדיעבד, כגון כל הני דק"ל, ה' פרשיות שבתפילין וד' מינים שבלולב וד' ציצית, מעכבין או את זה, כדנתן בפ"ג דמנחות (כח), ואם חיסר אחד מהן אף ה' שעשה אינו כלום, ואין כאן מצות תפילין ולולב וציצית כלל אינו עובר על כל תגרע, דאין לשון גרעון נופל אלא שהיכא שעשה מצוה אלא שלא עשה בשלימותה ובמילואה וחיסר קצת מטכסיסי המצוה, אבל היכא שהגרעון פוסלה ומבטלה לא אין שייך כאן לשון גרעון, והו' ליה כאלו לא הניח תפילין כלל ונטל ד' מינים ולא עשה ציצית לגמרי, דאין עובר אלא בעשין הללו, השתא נמי דעשאו אלא שעשה בגרעון אינו עובר אלא בעשה לחוד אם יש בידו לעשות ולא עשה, ואין להם שייכות כלל ללאו דכל תגרע, והיינו דלא מצינו בכמה גמרא שעובר על כל תגרע אלא בהא דמתן ד' לחוד". וממשיך וכותב: "ואע"פ שכתב הרשב"א בפ"ק (ר"ה טז. ד"ה למח) דהא דאין עובר בכל תגרע בראש השנה שחל בשבת דגזרו רבנן שלא לתקוע, משום דתיקנו שלא לתקוע לצורך, משום גזירה שמא יעבידו ד' אמות ברשות הרבים, הרשות בידם וליכא כל תגרע, ומשמע מדבריו דאם אינו תוקע בר"ה שחל בחול או שלא עשה אחת משאר מצוות עשה, מלבד שעובר בעשה עובר נמי בלאו דכל תגרע, ולפי זה כל שכן אם עשה ה' פרשיות בתפילין וד' מינים בלולב וד' ציצית, אע"פ דמעכבין זה את זה, אפילו הכי עובר נמי בכל תגרע, דלא גרע מאלו שבוטל את המצוה לגמרי, כבר תמתינו עליו בפנים בפרק קמא, דאם כן למ"ד לאו שאין בו מעשה דליקין עליו, ליקן על ביטול מצוה עשה אחת, דהא אין לך עשה שאין לאו ביטול לאו דכל תגרע, והא וודאי לא שמענו, אלא ודאי שמע מינה דלא קאי לאו דכל תגרע אביטול מצות עשה כלל".

גם בפ"ק דראש השנה (שם) האריך בזה הרשב"א וכתב: "גם עיקר דברי התמוה ל' דמשמע מדבריו דהמבטל איזה מצוה עשה פנים אחת עובר בכל תגרע, והוא דאין עובר בר"ה שחל בשבת הואיל ותקנת חכמים הוא, נמצא לדבריו המבטל איזה מצוה עשה, מלבד שעובר בעשה עובר נמי בל"ת דכל תגרע, אם כן למ"ד לאו שאין בו מעשה דליקין עליו, המבטל איזה מצוה עשה שבתורה ליקח משום לאו דכל תגרע שעשה, והא לא מצינו לאיזה תנא או אמורא דנימא הכי" (עני"ש).

ואמנם ביסוד דברי הרשב"א האריך בספר 'קובץ הערות' (עמ"ס יבמות סי' טז), ונשא ונתן בדברי הטו"א ליישב הערותיו, ובא"ד כתב (אות יב): "ומה שהקשה עוד בטו"א על דברי הרשב"א, דבמבטל מצוה עשה לגמרי ליכא כל תגרע, מצאתי בשערי תשובה" שער ג' אות י"א שכתב ג' דבביטול מצוה איכא כל תגרע". וזו לשון רבינו יונה שם, כשהאריך בחומרת ועונש ביטול מצוה עשה: "ויש על כל מצוה עשה אזהרה לאו כוללת, שנאמר 'לא תוסף עליו ולא תגרע ממנו', ומשמע מדבריו שנקודה זו היא גם כן מחומרת ענין ביטול מצוה עשה, דהמבטל מצוה עשה עובר על 'לא תגרע', וזהו שלא כדברי הטו"א. ולאור כן שפיר נכלל ליישב גם בשתי עשרה בענין לא תגרע, שאם מגרע מצוה באופן שהתבטלה המצוה לגמרי עוברים בלא תגרעו, כי ביטול מצוה לגמרי בכלל "לא תגרע" הוא, וכדברי רבינו יונה והרשב"א, ובעיקר הדברים כבר הארכו האחרונים ואין כאן מקום להאריך (עי' 'הגהות ברוך טעם' על הטו"א שם; 'חתם סופר' ר"ה כח; שו"ת 'בית שלמה' סי' טז; 'בית הלוי' ח"א סי' מה עובד).

עלי אורה

שומע רעמים דרך הטלפון אי יש להפסיק באמצע הלימוד ולברך על ברקים ורעמים

שאלה: השומע דרך הטלפון קול רעמים שרועים בעיר אחרת, ובעיר בה הוא נמצא כעת אין שם רעמים, האם צריך לברך על כך?

תשובה: נראה דאין לברך בהאזינה, כי ידוע שעל הרעמים מברכין "שכחו וגבורתו מלא עולם" (שו"ע או"ח סי' רכו סעי' א, ועיי' בבא"ה"ט ובמשנ"ב), כי כששומע הרעמים ממש אזי מרגישים היטב "שכחו וגבורתו מלא עולם" - כוחו וגבורתו מלא עולם, שדמה שהקול נשמע בכל העולם, ואז נתערר מאוד מכוחו של הקב"ה ומתפעל מאוד. משא"כ כששומע רק דרך הטלפון, הגם ששומע היטב את הרעם, מכל מקום אינו מתערר כל כך כמו ששומע הרעמים ממש במקום שיש שם הברקים. ובפרט לפי מש"כ המהרש"א (ברכות דף נט ע"א ד"ה לפשט עקמומיות) - שהרעמים באים "להחריד הלבבות של המינים שישבו", ע"כ, וזה בעיקר מועיל כששומע הרעמים להדיא, דאז יש התעררות גדולה, דמרגיש שאין עוד מבלדו. וזה אינו כששומע דרך הטלפון.

שאלה: האם גם באמצע הלימוד צריך להפסיק ולברך על הברקים ועל הרעמים?

תשובה: נראה, דאפילו כששומע באמצע הלימוד הברקים והרעמים יפסיק כדי לברך, דהנה המג"א (סי' סו סק"ה) ס"ל שאם שמע קול רעם באמצע קריאת שמע - יפסיק ויברך, משום דהוא מצוה עוברת, וכן פסק בשו"ע הרב, ובמשנ"ב (שם סק"ט) הבא דעת חולקין דס"ל דמכיון שעוסק בשבחו של מקום, אין לו להפסיק בשביל שבח אחר, ולא דמי לכל הני דבר שבקדושה דמפסיק, עיי"ש.

ועי"פ כאן בנד"ד שאינו עוסק בשבחו של מקום, ורק הוא באמצע הלימוד, והוא גם מצוה עוברת, יפסיק לברך הברקים והרעמים. וכן אריתי מונבא בשם הגר"ח קניבסקי זצ"ל.

מטריה בשבת/לאפרושי מאיסורא

לאבוננו ישנה פירצה חמורה כשיש כאלו שסוברים שבמקום שיש עירוב מותר ללכת במטריה (שי"ע) בשבת באופנים שונים. להלוי ידוע, שכל הפוסקים אוסרים להשתמש במטריה בשבת, גם אם הוכנה והיתה פתוחה מערב שבת, ואפילו כשיש גשם מאוד חזק. ומי שמשתמש במטריה בשבת, אפילו לצורך ילדים קטנים וכשיש גשם חזק, הרי זה נחשב לפורץ גדר, וכבר איתפשט איסורא בכל ישראל, וח"ו להקל בזה (עי' תהלה לדוד סי' שטו ס"ק טז. ועי' בבסקי תשובות סי' שטו סק"ד שמביא הטעמים על איסור זה).

בענין 'פנים חדשות' לגבי שבע ברכות

שאלה: הן ידוע שאין מברכין ברכת חתנים בסעודות בשבעת ימי ה"שבע ברכות" אלא אם כן יש שם 'פנים חדשות', ומי שכבר השתתף בשמחה של החתן והכלה הללו, אינו יכול להשתתף בפניהם חדשות אשר בגינו יברכו ברכת חתנים (עי' שו"ע אבן העזר סי' סב). האם מי שנכח והשתתף בשמחה, אך לא החתן ולא המחותנים ראו אותו משתתף [כגון שהיו אצל השולחן של הרבי וגם הלה נכח שם ואף שמע שבע ברכות, אבל היה שם ציבור גדול כדן שדחתן והמחותנים לא ראוהו, וכלל לא נדע להם שהיה שם], האם יכול להיחשב 'לפנים חדשות'?

תשובה: נראה שיכול להיות נחשב 'לפנים חדשות', שהרי החתן והמחותנים שמחים עמו, שסוברים שעדיין לא השתתף בשמחתם. ואמנם אם שואלים אותו אם כבר השתתף בשמחה, לא ישיק, אלא יאמר "אני יכול להיות פנים חדשות".

מאת: הגה"צ רבי שמאי קתה הכהן גראס שליט"א

עליו ספר

אנני שוהם על ימי חנוכה - תוכן רצוף אהבה: חידושים וביאורים מקיפים, חקירות ופולפולים וביוריו הלכה בעניני ימי החנוכה, עשרה בטבת, שובני"ס, ט"ו בשבט, שבת שירה, החל ממקורותיהם בדברי חז"ל, בשיטות הראשונים, לסילול האחרונים והכרעות הפוסקים. עריכום טוב טעם ודעת באופן השוה לכל נפש, בצירוף תוכן ענינים ומפתח מפורט, על ידי הר"ה רבי ישעיה שלאמאביץ שליט"א. מהדורא שלישית, אנטווערפן תשפ"ג (שמו עמי).

מגן עזר עניני תפילה, חלק א - ביאורים מאירים ודרושים נפלאים מאוצרם הטוב של רבותינו האדונים והאחרונים לדורותיהם, ומספרי תלמידי הבעש"ט זי"ע לפי סדר תפילה: הכנה לתפילה, תפלת השחר, ברכות השחר, קרבנות, פסוקי דזמרה. מתוך שיעורי הגה"ח רבי נחום מאיר גערמאן שליט"א ר"מ במתיבתא ע"י חיים דיבאבוב מח"ס 'אלף המגן' ושא"ס. נערך להפליא דבר דבור על אפניו ויצא לאור ברב פאר והדר, עם מפתחות מפורטים כולל מפתח ענינים, על ידי בנו הרב ציון גערמאן שליט"א, ברוקלין ניו יארק, תשפ"ה (תשעה עמי).

הליכות הצדיקים - חנוכה - לקט עבודות ומהגדים, מקורות, הנהגות והליכות קודש מרבותינו הקדושים מבעלזא, מחולק לפי פרקים מסודרים: 'הכנה לימי החנוכה', 'סדר לילי חנוכה', 'הדלקת נרות חנוכה', 'סדר ימי החנוכה', 'שבת חנוכה', 'זאת חנוכה', 'זכרונות לפי סדר השנים'. כרך נוסף בסדרת הספרים 'הליכות הצדיקים' על ש"ב"ק ומועדי השנה, אשר נלקטו וערכו מפי ספרים וסופרים, מרשימות זקני החסידים ומועתיקי השמחה שהשתתפו בחצא"ק בעלזא, וגם בזה נוספו עדויות נדירות מחקודש פינמה אצל כ"ק מרן מהר"א זי"ע. יצא לאור ברב פאר ויופי, עם תוכן ענינים מפורט, בעריכת הרב שלמה יעקב רינגל שליט"א יו"ר מכון 'מעייני קודש' - בעלזא. אשדוד, תשפ"ה (תקעד עמי).

תודותינו וברכותינו נתונות לאלו שגדבו הוצאת הגליון לזיכוי רבבות מאחב"י

הרה"ח ר' ישראל הלל קושמיערסקי שליט"א לרגל שמחת נישואי חתני עב"ה החתן הרה"ח ר' חיים יונה קסטנר י"ו - בן מחו' הרה"ח ר' אברהם שמואל שליט"א למזל טוב ורוב נחת דקדושה	הרה"ח ר' אברהם חיים פארבער שליט"א לרגל שמחת נישואי חתני היקר כמר פינחס י"ו עב"ה חתני - בת מחו' הרה"ח ר' שלמה קאטה שליט"א למזל טוב ורוב נחת דקדושה	הרה"ח ר' מיכאל רייכמאן שליט"א לרגל שמחת נישואי חתני היקר כמר יעקב י"ו עב"ה חתני - בת מחו' הרה"ח ר' מנחם נחום זאפערן שליט"א למזל טוב ורוב נחת דקדושה	הרה"ח ר' זאב יהודה (וואלף) ב"ר אפרים ע"ה קנאפפלער נלב"ע יום כ"א כסלו תשע"ג ולעילוי נשמת זוגות מרים גאלדא ב"ר אברהם ע"ה נלב"ע ביום כ"ד כסלו תשנ"ט תהי נשמתם צרורות בצרור החיים	לעילוי נשמת האשה החשובה מרת מלכה ב"ר אהרן ע"ה נלב"ע ביום י"ט כסלו תהא נשמתה צרורה בצרור החיים הנוצח על ידי בנה הרה"ח ר' יואל ערבליך שליט"א	לעילוי נשמת הרה"ח ר' יהודה מהרם ב"ר משה יוחנן ע"ה נלב"ע ביום י"ט כסלו תהא נשמתו צרורה בצרור החיים הנוצח על ידי בנו הרה"ח ר' משה יוחנן שטערן שליט"א
הרה"ח ר' אל"י מנדל שליט"א לרגל שמחת נישואי חתני היקר כמר יוסף אריה י"ו עב"ה חתני - בת מחו' הרה"ח ר' חיים יונה פרייפלד שליט"א למזל טוב ורוב נחת דקדושה	לעילוי נשמת הרה"ח ר' יוסף ב"ר מרדכי דוב ע"ה נלב"ע כ" כסלו תשס"ט תהא נשמתו צרורה בצרור החיים הנוצח על ידי בנו הרה"ח ר' ישראל יעקב בס שליט"א	לעילוי נשמת הרה"ח ר' שלמה זלמן ב"ר ישראל הלוי ע"ה מאנטל נלב"ע ביום כ' כסלו תשס"ב לפ"ק תהא נשמתו צרורה בצרור החיים			

